

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลาย
ทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
Strategic Approaches to Promoting Community Participation in Biodiversity
Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community,
Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province

กฤษติ์ สุนันตา^{1*}, และวินิจ ผาเจริญ²

Kristathi Sunanta^{1*}, and Winit Pharcharuen²

¹⁻²วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : kristathi@mju.ac.th

DOI : 10.14456/jlgisrru.2025.32

Received : April 16, 2025; Revised : May 17, 2025; Accepted : May 18, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 2) วิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์ กำนันและผู้ใหญ่ ตัวแทนกลุ่มองค์กร/หน่วยงาน และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ จำนวน 39 คน การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการ สังเกต ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา จากนั้นนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ประกอบด้วยพืชพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น สมุนไพร และไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก และไม้ประดู่ รวมถึงสัตว์ป่าและสัตว์น้ำที่สำคัญต่อการรักษาสมดุลของระบบ นิเวศ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มีทั้งในเชิงปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนความรู้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม 3) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ มุ่งเน้นการรวมพลังทุกภาคส่วนตั้งแต่การ วางแผนและตัดสินใจร่วมกัน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับความรู้ใหม่ การรณรงค์สร้างจิตสำนึก ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพและบทบาทของ

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

เยาวชน ผ่านการใช้เทคโนโลยีและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในและภายนอกชุมชน พร้อมทั้งมีระบบติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ (Keywords) : การมีส่วนร่วมของชุมชน; การจัดการทรัพยากรท้องถิ่น; การอนุรักษ์และฟื้นฟู; ความหลากหลายทางชีวภาพ

Abstract

This research aims to study: (1) the state of biodiversity in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province; (2) the patterns of community participation in biodiversity conservation and restoration in the area; and (3) strategic approaches to promoting such participation. The study employed a qualitative research methodology and participatory action research. Key informants included 39 individuals, comprising community leaders, village committee members, monks, subdistrict and village heads, representatives from local organizations/agencies, and community members. Data collection was conducted through document review, in-depth interviews, focus group discussions, and observation. The data were analyzed and synthesized thematically and presented in descriptive form.

The findings revealed that: (1) the area is rich in biodiversity, including a wide variety of plant species such as medicinal herbs and economically valuable trees like teak and rosewood, as well as key wildlife and aquatic species that help maintain ecological balance; (2) community participation in biodiversity conservation occurs through practical engagement, knowledge exchange, participation in policy-making, and involvement in cultural activities; and (3) strategic approaches to promoting community participation emphasize inclusive collaboration from planning to decision-making, integration of local wisdom with modern knowledge, environmental awareness campaigns, development of eco-friendly livelihoods, and youth empowerment. These strategies are supported by the use of technology and the establishment of cooperative networks both within and beyond the community, along with a systematic monitoring and evaluation process.

Keywords : Community Participation; Local Resource Management; Conservation and Restoration; Biodiversity

Citation : กฤษติ์ สุนันตา, และ วินิจ ผาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

บทนำ (Introduction)

ความหลากหลายทางชีวภาพถือเป็นรากฐานของความยั่งยืนทางนิเวศและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมตั้งแต่พันธุกรรม ชนิดของสิ่งมีชีวิต ไปจนถึงระบบนิเวศ และเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในสังคมเกษตรกรรมและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งดำรงชีวิตโดยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติผ่านองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา (พระครูอุทัยสุตกิจ ตฤณบริบูรณ์, 2567) อย่างไรก็ตาม ช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเร่งรีบ การขยายตัวของเมือง และการใช้ทรัพยากรโดยขาดความยั่งยืน ล้วนเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในหลายพื้นที่อย่างน่าวิตก (Ayeni, et al., 2023) อย่างไรก็ตาม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและเป็นที่ตั้งของชุมชนชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง อีกหนึ่งในพื้นที่ชุมชนที่มีความโดดเด่นในแง่ก็คือ ชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งตั้งอยู่ใกล้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำ และพันธุ์พืชพื้นถิ่น ภูมิประเทศที่เอื้อต่อความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าว ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับสิ่งแวดล้อมและพึ่งพาทรัพยากรเหล่านั้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (กฤษติ์ สุนันตา, 2552)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การขยายพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเดี่ยวรุกล้ำเข้าสู่ผืนป่า รวมถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้ก่อให้เกิดการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างต่อเนื่อง ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลายมิติ ทั้งการสูญหายของชนิดพันธุ์ท้องถิ่น การเสื่อมสลายของระบบนิเวศดั้งเดิม และการเลือนหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคยเป็นรากฐานในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อบริบทเท่านั้น หากแต่ยังแทรกซึมสู่ความมั่นคงทางอาหาร วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชน (การสัมภาษณ์ผู้ใหญ่, 2567) ในบริบทของวิกฤตเช่นนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ชุมชนไม่ควรถูกจำกัดบทบาทไว้เพียงในฐานะผู้ได้รับผลกระทบ หากแต่ควรถูกเสริมพลังให้เป็นผู้กำหนดทิศทางและมีบทบาทนำในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การส่งต่อองค์ความรู้ท้องถิ่นระหว่างรุ่น และการประสานพลังกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ วิชาการ และภาคประชาสังคม ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน และรูปแบบแนวทางนำเสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากบริบทพื้นที่จริง ประสบการณ์ของชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมเชิงลึกของชุมชนในทุกระดับ เพื่อให้เกิดข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเป็นต้นแบบที่สามารถประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนะยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถือเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน แนวคิดนี้เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อบริบทของท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น แนวทางการบริหารร่วม (Co-management) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่แสดงให้เห็นว่าการแบ่งปันอำนาจระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรอนุรักษ์สามารถส่งเสริมการนำความรู้ดั้งเดิมของชุมชนมาผสมผสานองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นไปอย่างยั่งยืน (Berkes, 2009) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทุนทางสังคม (social capital) ที่ประกอบด้วยเครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการผลักดันความสำเร็จของโครงการอนุรักษ์ (นฤมล ขุนวิช่วย และมานะ ขุนวิช่วย, 2562) และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนด้วย เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็รักษาความหลากหลายทางชีวภาพไว้ (พิรานันท์ จันทาพูน และคณะ, 2566) ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่นำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน หากสามารถประสานความรู้และแรงผลักดันระหว่างชุมชนกับภาครัฐได้อย่างเหมาะสม ก็จะเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สืบต่อไป

แนวคิดทฤษฎียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งของสังคมประชาธิปไตยในระดับฐานราก ด้วยเหตุนี้ยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือในการดำเนินงาน หากแต่เป็นกระบวนการที่เน้นการเสริมพลัง และการสร้างความเป็นเจ้าของของประชาชนในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง นักวิชาการหลากหลายได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีไว้มากมายมอมมอง ดังนี้ Thabrew, Wiek & Ries. (2009) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะของกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุด

Citation : ฤทธิสัจ จันทา, และ วิจิตร ภาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

กระบวนการ ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและการประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และในปัจจุบันองค์ความรู้ดังกล่าวได้ถูกผลักดันต่อยอดสู่การปฏิบัติจริง และ อำนวย สังข์ช่วย (2567) ได้อธิบายว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยในแต่ละกลไกในทางปฏิบัตินั้น ผู้นำและแกนนำต้องคำนึงถึงการใช้จิตวิทยาเป็นกลไกเหตุผลสำคัญที่จะทำให้กลุ่มสามารถรวมกันเป็นผลสำเร็จได้ เช่น การเข้าใจวัฒนธรรม การศรัทธาในตัวผู้นำ เป็นต้น นอกจากนั้นมึนักคิดชื่อว่า Hardina (2006) ได้อธิบายแนวคิดการศึกษาที่ปลดปล่อย (Liberation Pedagogy) ซึ่งมีนัยเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ สู่การเสริมพลังในที่นี้ไม่ใช่เพียงการให้ความรู้ แต่เป็นการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีบทบาทนำในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และ Khan เป็นอีกหนึ่งนักคิดที่ผลักดันแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยเสนอให้มีการพลิกบทบาทจาก “ผู้เชี่ยวชาญ” มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นกลายเป็น “เจ้าขององค์ความรู้” ที่สำคัญที่สุด ยุทธศาสตร์ของเขาเน้นการสร้าง “เวที” ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้ และมีส่วนในการตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้การพัฒนาไม่ถูกครอบงำโดยผู้มีอำนาจจากภายนอก ดังนักคิดของพระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน) (2563) เสนอว่า การพัฒนาชุมชนควรตั้งอยู่บนหลักความเป็นธรรมทางสังคม ความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน โดยมุ่งให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์ปัญหา และการลงมือปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพในบริบทนี้ คือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เช่น องค์กรชุมชน รัฐ เอกชน และประชาชน ภายใต้หลักการของความเสมอภาคและความไว้วางใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง ชุมชนสามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางที่ชุมชนนั้นพึงปรารถนา และมีการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นไปได้ยาวนาน (วันชัย สุขตาม, 2557) การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation Development) เป็นปรัชญาการพัฒนาที่เน้นกิจกรรมที่ประชาชน ชุมชน ได้ตระหนักถึงการเป็นผู้พัฒนามากกว่าการเป็นเพียงผู้ถูกพัฒนา เพื่อให้ประชาชน ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา แนวคิดและทฤษฎีการจัดการทรัพยากร ซึ่งมีใช่เป็นเพียงการจัดการพื้นที่ตามนิยามเชิงระบบนิเวศธรรมชาติ แต่ควรต้องเป็นการจัดการความสัมพันธ์ทั้งระบบเชิงนิเวศทางสังคมวัฒนธรรมควบคู่กันไประหว่างคนในฐานะผู้จัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและเป็นหน่วยหนึ่งทางสังคม บนพื้นฐานของการดำรงอยู่อย่างสอดคล้องและไม่แย่งส่วน และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จะเห็นว่าการจัดการโดยชุมชนนั้นมีมิติที่หลากหลายมาก ได้แก่ ด้านสิทธิชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านหลากหลายทางชีวภาพ ด้านระบบนิเวศ ด้านการพัฒนาพื้นที่อย่าง

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

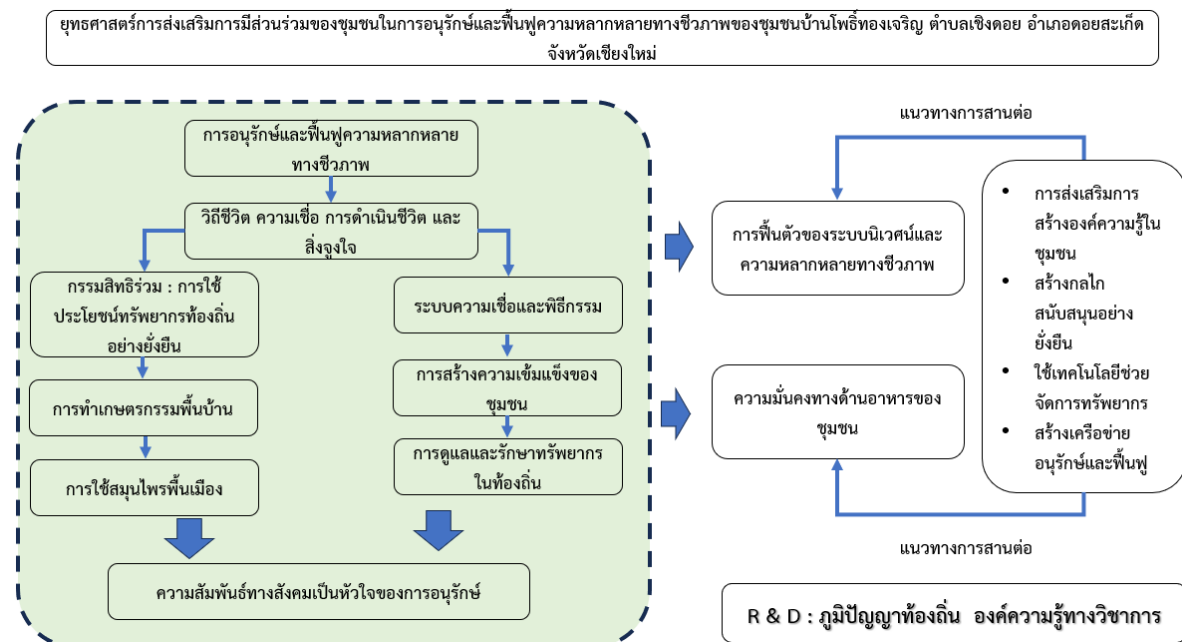
Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

สมดุล ด้านความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณี และด้านวิถีชีวิตของคนเชื่อมโยงกับธรรมชาติ โดยในทางปฏิบัติ จะคำนึงถึงมิติเหล่านี้เป็นองค์รวมหรือบูรณาการ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในบริบทของชุมชน ผ่านการสังเคราะห์แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างกลไกการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ดังแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยฉบับนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำการศึกษาวิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์ กำนันและผู้ใหญ่ และภาคีเครือข่าย จำนวน 39 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในการรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลากหลายประเภทเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือ ดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation): ใช้ทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสัมผัสชีวิตชุมชนและสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การสังเกตนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลจริงจากสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของชาวบ้านและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview): การสัมภาษณ์มีสองประเภทหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ซึ่งเป็นการพูดคุยกับผู้นำชุมชน และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) เพื่อกระตุ้นความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น

2.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR): ผู้วิจัยใช้กระบวนการนี้ในการศึกษาและสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่สำรวจ หลังจากนั้นจะมีการสะท้อนคิดและการสนทนากลุ่มเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้มี 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาจากเอกสาร การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของหมู่บ้าน เพื่อเข้าใจพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา 2) การสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน ผู้วิจัยทำการแนะนำตัวและสืบถามชาวบ้าน รวมถึงการทำแผนที่หมู่บ้าน และเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสุ่มจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ โดยทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และความหลากหลายทางชีวภาพ 3) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากสร้างความคุ้นเคย ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนแบบมีส่วนร่วม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เริ่มจากการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพร้อมกับการเก็บข้อมูลในแต่ละระยะ โดยใช้ แผนที่ความคิด (Mind Map) เพื่อช่วยในการจัดระเบียบประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลจะถูกแยกเป็นหมวดหมู่ตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ และนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย หลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกรวบรวมและสังเคราะห์เป็นภาพรวม เพื่อใช้ในการตีความและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยสรุปข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและสามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างครบถ้วน

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

6. การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภายใต้รหัสโครงการวิจัยที่ 01/2565 โดยได้รับการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2567 ภายใต้หมายเลขใบรับรอง ว.434/2567

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. สภาพความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์ผลจากการศึกษาได้ 5 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ความหลากหลายของพืชพันธุ์พืชในพื้นที่ชุมชน มีระบบนิเวศที่หลากหลาย รวมทั้งป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชทั้งในเชิงพาณิชย์และสำหรับการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน เช่น พืชสมุนไพรต่างๆ ได้แก่ ขิง ข่า ตะไคร้ กระเทียม และพืชผักสวนครัวที่มีคุณค่าทางอาหารและการรักษาโรค พื้นที่ป่าไม้ยังมีการพบพันธุ์ไม้ใหญ่ เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง และไม้ตะเคียน ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจและเป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ 2) ความหลากหลายของสัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ผลการศึกษพบว่าชุมชนมีความหลากหลายของสัตว์ป่าและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ เช่น กระรอก นกต่างๆ เช่น นกกระจาบ นกเขียวก และนกนางแอ่น รวมทั้งสัตว์น้ำในลำน้ำแม่ฮ่องฮัก เช่น ปลาไน้จืด ซึ่งมีความสำคัญทั้งในด้านการรักษาระบบนิเวศและเป็นแหล่งอาหารสำหรับชาวบ้าน 3) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการโดยชุมชน มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด โดยชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร เช่น การใช้ไม้จากป่าในการสร้างที่อยู่อาศัย และการใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค สิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในแบบยั่งยืน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ชุมชนยังมีกระบวนการร่วมมือในการดูแลพื้นที่ป่าและบริหารจัดการแหล่งน้ำร่วมกัน เช่น การตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่า 4) ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ตัวอย่างเช่น พิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความเคารพธรรมชาติ การใช้พืชสมุนไพรในการประกอบพิธีกรรม และการปลูกต้นไม้ในที่ดินของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสงบร่มเย็น นอกจากนี้ ชุมชนยังมีกิจกรรมเชิงสังคมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 5) การอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนมีการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง โดยการตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อร่วมมือในการจัดการและดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การคุ้มครองสัตว์ป่า และการ

Citation : กฤษติ์ สุนันตา, และ วินิจ ฝาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgsrru.2025.32>

ควบคุมการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดการทรัพยากรในลักษณะนี้ยังสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ดังที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่าสภาพความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญเผยให้เห็นถึงความหลากหลายของพืชพันธุ์ สัตว์ และสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์และยั่งยืน ชุมชนมีวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะที่รักษาสสมดุลของระบบนิเวศและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว.

2. วิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพที่ผ่านมา จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติ (Active Participation) ชาวบ้านในชุมชนมีบทบาทอย่างแข็งขันในกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การจัดกิจกรรมปลูกป่าในช่วงฤดูฝน การสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อฟื้นฟูต้นน้ำ และการลาดตระเวนตรวจตราป่าร่วมกับกลุ่มอาสาสมัครอนุรักษ์ธรรมชาติในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการร่วมแรงกันดูแลป่าชุมชนไม่ให้ถูกบุกรุก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมของชุมชนต่อทรัพยากรธรรมชาติที่ตนพึงพา “เรารู้ว่าอยู่กับป่ามานาน ถ้าป่าหาย น้ำก็ไม่มีเราก็คอยู่ไม่ได้” (ผู้ใหญ่บ้านให้สัมภาษณ์, 2567) 2) การมีส่วนร่วมในเชิงความรู้และภูมิปัญญา (Knowledge-based Participation) ชุมชนมีการส่งต่อและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความรู้ด้านการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ เพื่อต้านโรค หรือใช้เป็นอาหาร ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์พันธุ์พืชเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมและวัฒนธรรมของชุมชนไปพร้อมกัน 3) การมีส่วนร่วมเชิงนโยบายและการตัดสินใจ (Consultative Participation) แม้ว่าการตัดสินใจเชิงนโยบายส่วนใหญ่ยังอยู่ในมือของภาครัฐ แต่ชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญเริ่มมีบทบาทในการให้ความคิดเห็นและเสนอแนวทางผ่านเวทีประชาคม เวทีหมู่บ้าน และการเข้าร่วมประชุมกับเทศบาลลวงเหนือ หรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านสามารถเสนอปัญหา เช่น ความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำ การลดลงของพันธุ์พืชบางชนิด และเสนอแนวทางป้องกัน เช่น การจำกัดพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ในบางฤดู ฯลฯ 4) การมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมวัฒนธรรมและจารีต (Cultural Participation) การอนุรักษ์ธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากความรู้หรือการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น แต่ยังมีรากฐานมาจากระบบคุณค่าและความเชื่อของท้องถิ่น เช่น ประเพณีสืบชะตาป่า พิธีบวชต้นไม้ และประเพณีทำบุญน้ำ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจิตสำนึกเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

3. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ
ในชุมชนโพธิ์ทองเจริญ มุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระดับท้องถิ่นผ่าน 9 ยุทธศาสตร์ เพื่อ
การตอบโจทย์การพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แต่ละยุทธศาสตร์ได้
กำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์และแนวทาง
1. การวางแผนแบบมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม	วัตถุประสงค์: ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความรับผิดชอบในกิจกรรมอนุรักษ์ แนวทาง: การสร้างคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากตัวแทนหลากหลายกลุ่มในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาพื้นบ้าน หรือเยาวชนที่มีพลังในการสร้างสรรค์ จัดเวทีระดมความคิดเห็นและการทำแผนที่ชุมชนเพื่อให้ทุกเสียงมีความสำคัญร่วมกัน ตั้งเป้าหมายอนุรักษ์ที่ชัดเจน และสามารถติดตามผลได้จริง
2. การบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นและภูมิปัญญาพื้นบ้าน	วัตถุประสงค์: การผสมผสานความรู้เก่าและใหม่เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน แนวทาง: สร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการคัดเลือกพืชและสัตว์ที่เหมาะสมต่อการฟื้นฟู และนำมาปรับใช้ในกระบวนการฟื้นฟูระบบนิเวศ โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วิถีชีวิตท้องถิ่นและทรัพยากรที่มีมูลค่าทางวัฒนธรรม
3. การจัดการความรู้และการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม	วัตถุประสงค์: เปลี่ยนแปลงทัศนคติของชุมชนให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในทุกๆ ด้านของชีวิต แนวทาง: จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดแสดงภาพถ่ายธรรมชาติในงานประเพณีของชุมชน การทำกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญ หรือการสร้างสื่อรณรงค์ออนไลน์เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าของธรรมชาติ และรู้สึกว่าการอนุรักษ์คือการสร้างชีวิตใหม่ให้กับเรา สร้างจิตสำนึกว่าโลกนี้คือมรดกที่ต้องรักษาไว้ให้คนรุ่นหลัง
4. การพัฒนาอาชีพและรายได้ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	วัตถุประสงค์: สร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แนวทาง: ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ยั่งยืน เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมี การปลูกสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการค้า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นำเสนอวิถีชีวิตท้องถิ่นและการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการอนุรักษ์ เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หรือการทำเสื้อผ้าจากวัสดุธรรมชาติ

Citation : ฤกษ์ดี สุนันตา, และ วินิจ ฝาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงค้อย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการ
ปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgsrru.2025.32>

ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์และแนวทาง
5. การเสริมสร้างศักยภาพและทักษะของชุมชน	วัตถุประสงค์: เพิ่มความสามารถของชุมชนในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ แนวทาง: จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นทักษะที่จำเป็น เช่น การเฝ้าระวังความหลากหลายทางชีวภาพ การฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและต่อยอดได้
6. การมีส่วนร่วมของเยาวชนและการพัฒนาเยาวชนเป็นผู้นำ	วัตถุประสงค์: สร้างแนวทางให้เยาวชนเป็นผู้นำในอนาคตในการอนุรักษ์ธรรมชาติ แนวทาง: ส่งเสริมการจัดตั้งชมรมเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ที่ทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชน จัดกิจกรรมที่สนุกสนานและมีความหมาย เช่น ค่ายเยาวชนการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือการทำงานภาคสนามในพื้นที่ธรรมชาติ พร้อมให้โอกาสเยาวชนได้มีบทบาทในการตัดสินใจและดำเนินการกิจกรรมอนุรักษ์
7. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการอนุรักษ์	วัตถุประสงค์: เพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการเฝ้าระวังและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ แนวทาง: ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น การใช้โดรนในการสำรวจพื้นที่ที่ยากต่อการเข้าถึง การใช้แอปพลิเคชันมือถือในการติดตามและรายงานสถานการณ์ของพื้นที่อนุรักษ์ และการใช้ระบบข้อมูลภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อวางแผนและตรวจสอบผลการฟื้นฟูในพื้นที่ต่างๆ
8. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในและภายนอกชุมชน	วัตถุประสงค์: สร้างพันธมิตรระหว่างชุมชนและองค์กรภายนอกเพื่อเสริมสร้างการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน แนวทาง: สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และองค์กรการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล จัดงานสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และโครงการร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
9. การติดตาม ประเมินผล และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	วัตถุประสงค์: สร้างกลไกที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการอนุรักษ์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในระยะยาว แนวทาง: ตั้งระบบการติดตามผลการดำเนินงานในระดับชุมชน โดยการใช้เครื่องมือประเมินผลที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการประเมินผลโครงการเพื่อปรับแผนงานให้เหมาะสมกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลประกอบด้วยดังนี้

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญมีความหลากหลายทางชีวภาพในระดับที่โดดเด่น โดยประกอบด้วยพืชพันธุ์ที่หลากหลายทั้งในเชิงสมุนไพรพื้นบ้านและไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สักและไม้ประดู่ รวมถึงสัตว์ป่าและสัตว์น้ำที่ยังคงพบเห็นได้ในพื้นที่ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศนั้น แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง อันเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การที่ชุมชนมีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์แนบแน่นกับธรรมชาติและทรัพยากรท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรและการจัดการป่าไม้จากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ บัญชา พุฒินากุล และคณะ (2567) ที่ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่าพื้นที่ที่ชุมชนมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพิงธรรมชาติและมีการจัดการทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า จะสามารถรักษาความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดพุฒพงษ์ พุทธิวิโส (กล่าวหวิ). (2568) ที่ได้อธิบายว่าชุมชนในจังหวัดอุทัยธานีมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงพุทธกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะด้านการใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งแบบไม่เป็นทางการและมีการจดบันทึกอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ดังนั้น ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ไม่เพียงเป็นภาพสะท้อนของระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์เท่านั้น แต่ยังแสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยฐานความรู้และวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในเชิงนโยบายต่อไป

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพที่ผ่านนั้นเกิดขึ้นในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนความรู้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการรวมกิจกรรมในหลายมิตินั้นเกิดขึ้นเนื่องจากชุมชนมองว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไม่ใช่เพียงแค่การดำเนินการในภาคสนามเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวพันกับการส่งต่อความรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและการถ่ายทอดค่านิยมผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกด้วย เหตุผลที่ผลการวิจัยจึงเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้จากหลักการที่ว่าแต่ละมิติของการมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เมื่อชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้งในเชิงปฏิบัติและในเชิงนโยบาย ความรู้และประสบการณ์ที่แลกเปลี่ยนกันจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการปรับตัวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและ

Citation : กฤษติ์ สุนันตา, และ วินิจ ผาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

วัฒนธรรมของพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของชุมชนในการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในท้องถิ่น ซึ่งสามารถอธิบายได้จากหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ ประการแรก การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ เช่น การร่วมกันปลูกป่า ดูแลแหล่งน้ำ และจัดกิจกรรมดูแลสัตว์ป่าในพื้นที่ เป็นผลจากความใกล้ชิดของชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนรับรู้ถึงผลกระทบโดยตรงเมื่อทรัพยากรถูกทำลาย จึงมีแรงจูงใจในการร่วมกันปกป้องแหล่งทรัพยากรเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถิติ จำเริญ (2564) และ ศุจินันท์ ไตรระเบียบและคณะ (2567) พบว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างจิตสำนึกร่วมและจิตสาธารณะของชุมชนมี 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม 2) ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน 3) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การสนับสนุนจากเครือข่ายวิชาการ ประการที่สอง การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และเยาวชนที่มีพลังสร้างสรรค์ เป็นการผสมผสานระหว่างอดีตและอนาคต เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการสืบทอดแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ชุมชนยังรักษามรดกวัฒนธรรมเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวัชชัย อานนโท (ใจประการ) และคณะ (2565) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เยาวชน มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดนั้นเป็นองค์ความรู้ที่ตกทอดกันมาหลายชั่วอายุคน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบสานอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน ประการที่สาม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย เช่น การเข้าร่วมเวทีหมู่บ้าน การแสดงความเห็นในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นผลจากการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง ซึ่งแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น และสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางสังคมของชุมชนที่ให้คุณค่ากับเสียงของทุกคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุติ พ่วงรอด และคณะ (2562) ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่การร่วมเวทีพูดคุยเพื่อค้นหาปัญหา การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน และการได้รับประโยชน์จากผลของการดำเนินงาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และส่งเสริมความร่วมมืออย่างเข้มแข็งในชุมชน นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมและความเชื่อที่เป็นเครื่องมือให้คนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรร่วมกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิจ ผาเจริญ และ ชาญชัย ฤทธิ์ร่วม (2565) ระบุว่า พิธีกรรมและความเชื่อในชุมชนชนบทภาคเหนือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนความสำเร็จในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน เนื่องจากช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและสังคม

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

3) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็งเป็นหัวใจสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์ทั้ง 9 ประการที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัย ได้แก่ การวางแผนร่วม การสื่อสารสร้างความตระหนัก การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของเยาวชน ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ เหตุผลที่ผลการวิจัยออกมาในลักษณะนี้ เนื่องจากชุมชนมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ประกอบด้วยผู้นำที่มีบทบาททางสังคมสูง และเครือข่ายภาคประชาชนที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด นอกจากนี้การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบ PAR (Participatory Action Research) ในการเก็บข้อมูลและออกแบบยุทธศาสตร์ ช่วยให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกระบวนการและผลลัพธ์ จึงเอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนงานให้เป็นจริงได้ ซึ่งผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัชลดา สุวรรณวล และคณะ (2565) ที่พบว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการมีผู้นำท้องถิ่นที่เข้มแข็ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพแก้ว. (2566). ซึ่งเน้นว่าการสื่อสารอย่างต่อเนื่องและการสร้างเวทีชุมชนสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยา ปวรชโย (ท่อนแก้ว) (2567) ระบุว่าเยาวชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมสิ่งแวดล้อม โดยต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน จากที่กล่าวข้างต้นว่ายุทธศาสตร์ที่ออกแบบขึ้นในงานวิจัยนี้มีจุดแข็งตรงที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่ มีการสร้างพลังร่วมจากหลายภาคส่วน และสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นที่ต้องการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

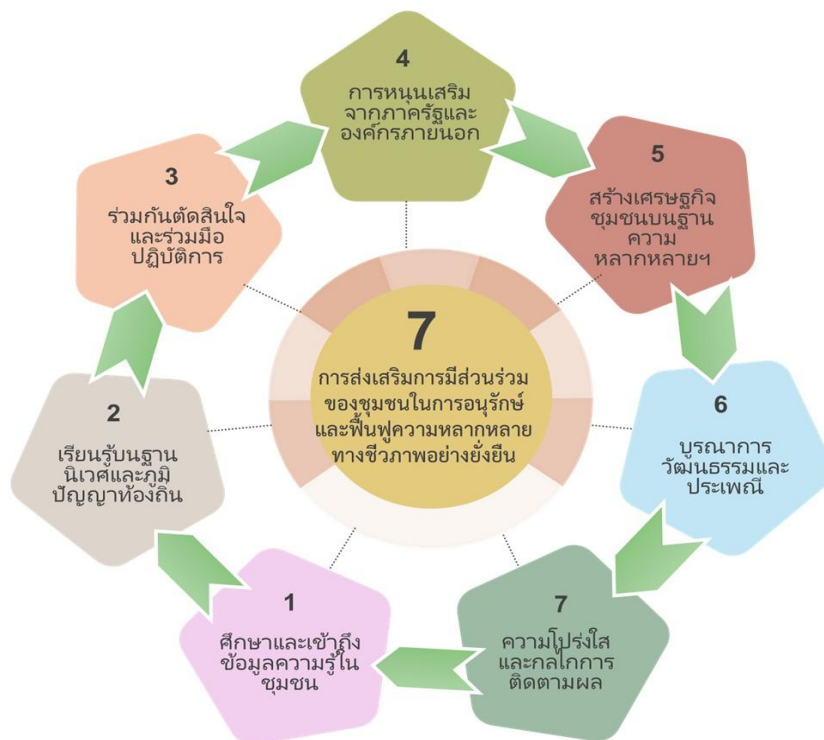
จากการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของความยั่งยืน สร้างรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนอย่างเข้มแข็ง โดยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมในการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่า องค์ความรู้ที่ได้ถูกวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเป็นโมเดลแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ดังแสดงในแผนภาพดังนี้

Citation : กฤษติ์ สุนันตา, และ วินิจ ผาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

โมเดลแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
บ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยนี้ได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งพัฒนาขึ้นจากบริบทของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยโมเดลนี้สะท้อนให้เห็นถึงกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในหลากหลายมิติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนด้านนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้ 1) การศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลความรู้: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และให้ข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ และการอนุรักษ์ให้กับชุมชน ทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูง 2) การเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น: ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟู เช่น การปลูกพืชท้องถิ่นและการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ: ให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจและการวางแผนการอนุรักษ์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ 4) การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรภายนอก: การมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการออกนโยบายและสนับสนุนทรัพยากรให้กับการอนุรักษ์ในระดับชุมชน 5) การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น: การพัฒนาแนวทางทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 6) การบูรณาการวัฒนธรรมและประเพณี: การผสมผสานการอนุรักษ์กับประเพณีท้องถิ่นเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>

ร่วมของชุมชน 7) ความโปร่งใสและกลไกการติดตามผล: การสร้างระบบตรวจสอบและการติดตามผลเพื่อให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สนับสนุนการออกแบบและดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกๆระดับของการวางแผนและตัดสินใจ โดยคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของประชาชน

1.2 ส่งเสริมการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับโครงการอนุรักษ์

1.3 พัฒนารอบนโยบายที่ส่งเสริมการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจสีเขียวและอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนมีรายได้และขับเคลื่อนการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

1.4 จัดตั้งกลไกการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการชุมชนและเวทีการระดมความคิดเห็น ซึ่งทุกฝ่ายภายในชุมชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมตัดสินใจ

1.5 พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนความรู้และฝึกอบรมให้กับประชาชนในด้านการฟื้นฟูระบบนิเวศการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และพืชพื้นถิ่น รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดตามผล

1.6 จัดกิจกรรมและโครงการพัฒนาเยาวชนในชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจและอบรมทักษะการเป็นผู้นำในด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดโครงการร่วมกับองค์กรภายนอกเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลของโครงการอนุรักษ์ในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบและนำมาปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้

2.2 กลไกการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการฟื้นฟูระบบนิเวศ ว่ามีองค์ประกอบใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

2.3 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติของประชาชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งในระดับเชิงปฏิบัติการและระดับนโยบาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การออกแบบแผนงานอนุรักษ์ที่มีความตอบสนองและยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

กฤษติ์ สุนันตา. (2552). บทบาทและอำนาจของชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น กรณีศึกษา หมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย, วิทยาลัยบริหารศาสตรมหาวิทาลัยแม่โจ้.

- นฤมล ขุนวิช่วย, และ มานะ ขุนวิช่วย. (2562). ทูทางสังคมในการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าพรุควนเคร็ง. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 11(2), 62–71.
- บัญชา พุฒินากุล, ณวัฒน์ ทวีเจริญพรสุวิทย์ วิมุติโพธิ์, และ อีรัชย์ สหเมธาวิ. (2567). สถานการณ์การจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำภายใต้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(3), 93–112.
- พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน), พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวิโก, และ พระสุกฤษฎี ปิยสีโล. (2563). การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนรอบพื้นที่ป่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลุ่มน้ำอิงตามแนวทางพระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตแสงโคกคำ, 5(1), 70–84.
- พระครูอุทัยสุตกิจ ตฤณ บริบูรณ์. (2567). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศวิทยาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(6), 2535–2551.
- พระธวัชชัย อานนโท (ใจประการ), พระครูโสภณปริยัติสุธี, & สมยศ ปัญญามก. (2022). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่วัยรุ่นของตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(3), 35–48.
- พระปลัดพุดพิงษ์ พุทธิวิโส กล้าทวี. (2568). การจัดการความรู้ทางวิทยาศาสตร์บนฐานระบบนิเวศภูมิปัญญาเชิงพุทธ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 13(1), 109–121.
- พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (กุลมณี), พระครูสุวรรณสุตาลังการ, อำพร มณีเนียม, พระมหาสมคิด สมปนโน, จารึก ศิริพงษ์, รังสรรค์ วัฒนาชัยวัฒน์, และ ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี. (2566). ความยั่งยืนของชุมชนสันติสุขท่ามกลางความหลากหลายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(3), 1529–1542.
- พระมหาสุริยา ปวรชโย (ท่อนแก้ว). (2567). การเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดอุทัยธานี. มจร การพัฒนาสังคม, 9(2), 179–193.
- พิรณันท์ จันทาพูน, ทิพารัตน์ สหตรงจิตร, และ กษมา ถาอ้าย. (2566). ศักยภาพการท่องเที่ยวบนฐานการใช้ทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: บ้านแม่พุงหลวง ตำบลแม่พุง อำเภอลำปาง จังหวัดแพร่. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 7(1), 113–127.
- ภัชลา สุวรรณนวล, พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ, และ อำพล ปญญา. (2565). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาป้อย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(2), 290–307.
- ยุวดี พ่วงรอด, โชติ บดีรัฐ, สุพัตรา บดีรัฐ, และ รสสุคนธ์ ประดิษฐ์. (2562). แนวทางการจัดทำแผนแม่บทชุมชนต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศ ภูมิปัญญา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าต้นน้ำขมิ้น โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย, 8(2), 92–103.
- วรวิทย์ นพแก้ว. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารภูมิเนเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน, 4(2), 40–55.

Citation : Sunanta, K., & Pharcharuen, W. (2025). Strategic Approaches to Promoting Community Participation in

Biodiversity Conservation and Restoration in Ban Phothong Charoen Community, Choeng Doi Subdistrict, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 191 - 208.

<https://doi.org/10.14456/jlgisru.2025.32>

- วันชัย สุขตาม. (2557). การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: จากบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1(1), 101–110.
- วินิจ ผาเจริญ, & ชาญชัย ฤทธิร่วม. (2565). การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษาบ้านตลาดขี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 3(1), 47–58.
- ศุจินันท์ ไตรระเปียบ, ชัญญิตา ทิพย์ญาณ, และ อมร หวังอัครงกู. (2567). เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร ภายใต้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ. วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย, 5(2), 93–107.
- สถิต จำเริญ. (2564). การมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าโคกหนองโดนเพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน: เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 15(2), 104–117.
- อานวย สังข์ช่วย. (2567). ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าไม้ชุมชนบ้านหัวบึง ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 8(1), 589–602.
- Ayeni, A. O., Aborisade, A. G., Onuminya, T. O., Soneye, A. S. O., & Ogundipe, O. T. (2023). Urban development in Africa and impact on biodiversity. Current Landscape Ecology Reports, 8(2), 73–89.
- Hardina, D. (2006). Strategies for citizen participation and empowerment in non-profit, community-based organizations. Community Development, 37(4), 4–17.
- Khan, Z., Dambruch, J., Peters-Anders, J., Sackl, A., Strasser, A., Fröhlich, P., ... & Soomro, K. (2017). Developing knowledge-based citizen participation platform to support Smart City decision making: The Smarticipate case study. Information, 8(2), 47.
- Thabrew, L., Wiek, A., & Ries, R. (2009). Environmental decision making in multi-stakeholder contexts: applicability of life cycle thinking in development planning and implementation. Journal of Cleaner Production, 17(1), 67–76.

Citation : กฤษติ์ สุนันทา, และ วินิจ ผาเจริญ. (2568). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความ

หลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 191 – 208. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.32>